

ALİ SÜHA DELİLBAŞI'NIN EDEBİ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME*

A Study on Ali Süha Delilbaşı's Literary Studies

Yavuz YILMAZ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Uzmanı,
yavuzylmz2727@gmail.com

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 28 Nisan 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 22 Mayıs 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran 2023 / 30 June 2023

İntihal | Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Değerlendirme | Peer-Review

İki Hakem / Çift Kör Hakem

Double anonymized - Two External

Atıf | Citation

Yılmaz, Y. (2023). Ali Süha Delilbaşı'nın Edebî Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme. ÇAKÜTAD, 3 (1) 35-55.

Telif Hakkı | Copyright

(CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Licensed under the (CC BY-NC 4.0) International License.

Etik Beyan | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği ve yazarın sorumluluğunda olduğu beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman | Grant Support

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

* Bu çalışma, Ali Süha Delilbaşı'nın Edebî Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bkz. Yılmaz, Y. (2023). Ali Süha Delilbaşı'nın Edebî Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi. Çankırı.

Öz

Ali Süha Delilbaşı, Fecr-i Âti topluluğunun temsilcilerindedir. Yazar, uzun yıllar bu topluluğun sanat anlayışına bağlı kalmış ve bu minvalde eserler ortaya koymuştur. Çeşitli dergi ve gazetelerde mensur şiir, hikâye, roman, tiyatro, makale gibi birçok türde kalem oynatmış olan Ali Süha Delilbaşı'nın İkinci Gençlik adıyla bir adet romanı, Kaybolan Ses adıyla da bir tiyatro eseri bulunmaktadır. Bu telif eserlerinden ayrı olarak yazara ait birçok çeviri eser mevcuttur. Makalede, Ali Süha Delilbaşı'nın edebî çalışmaları üzerinde durularak yazarın ait olduğu edebî saha tespit edilmeye çalışılmış, İkinci Gençlik ve Kaybolan Ses adlı eserleri hakkında bilgi verilmiş ve bu eserler incelenerek tahlil edilmiştir. Bununla birlikte makalede, Delilbaşı'nın 1908-1957 yılları arasında yazmış olduğu dergi ve gazete sayfaları arasında kalmış küçük hikâye, mensur şiir gibi edebî türlerdeki yazıları da çeşitli tasnifler sonucunda birer örnekle ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ali Süha Delilbaşı, Fecr-i Âti, İkinci Gençlik, Kaybolan Ses.

Abstract

Ali Süha Delilbaşı is one of the representatives of the Fecr-i Ati community. The author adhered to this sense of art and produced works in this style for

many years. He produced a wide variety of literary works, such as poetry, stories, novels, dramas, and articles, in numerous magazines and newspapers. Ali Süha Delilbaşı written the novel İkinci Gençlik and the drama Kaybolan Ses. Apart from these original works, the author has numerous translated works. In this paper, it was attempted to identify the literary space to which the author belongs by emphasizing the literary works of Ali Süha Delilbaşı. It was provided information on the author's works İkinci Gençlik and Kaybolan Ses and then these works were analyzed. In addition, in the paper, the literary works of Delilbaşı—short tales, prose poems, and drama—that remained between the pages of magazines and newspapers and were written between 1908 and 1957 were recognized and these works were then assessed with a sample as a result of several classifications.

Keywords: Ali Süha Delilbaşı, Fecr-i Âti, İkinci Gençlik, Kaybolan Ses.

1. Giriş

Ali Süha Delilbaşı, 1887 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Akif Mustafa Paşa, annesi ise Fatma Azize Hanım'dır. Osmanlı ordusunda üst rütbeli bir asker olan ve önemli başarılarla sahip olan Akif Paşa, Ali Süha henüz çok küçük yaşlardayken vefat etmiştir. Bu nedenle Ali Süha'nın çocukluk yılları çok çetin geçmiş, annesiyle birlikte zorlu bir hayatı tecrübe etmek zorunda kalmıştır. İlköğrenimine Kadıköy'de bulunan Halife-i Mahmudiye adlı özel bir okulda başlayan Ali Süha, daha sonra Trabzon Askerî Rüştiyesi'ne ve Mülki İdadisine devam etmiştir. Ardından Tıp Fakültesi'ne başlayarak 1911 yılında bu okuldan mezun olmuştur.

Doktorluk mesleğini icra etmek üzere Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde, Irak ve Suriye'de bulunan Ali Süha, daha sonra Ankara'ya gelerek çeşitli kurumlarda yöneticilik yapmıştır. 1939-1947 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin VI. ve VII. Dönem seçimlerinde Kütahya milletvekili olarak seçilmiştir. Milletvekilliği yaptığı yıllarda etkin bir siyasetçi olmayı başaran Ali Süha, birçok konuda mecliste söz almıştır. Özellikle Hasan Ali Yücel'e "Köy Enstitüleri Kanunu" konusunda büyük destekler vermiş, bu konuda TBMM'de çeşitli çalışmalar yürütmüştür.

Delilbaşı, İsmail Hami Danişmend'in kız kardeşi Mediha Güzin ile evlenmiş ve bu evliliklerinden Türkan adında bir kız çocukları dünyaya gelmiştir (Yılmaz, 2023, s. 14). Askerlik, doktorluk, milletvekilliği, yazarlık, çevirmenlik ve şairlik yapan Ali Süha Delilbaşı, 15 Şubat 1960 yılında vefat etmiş ve İstanbul'da Zincirlikuyu Mezarlığına kendisinden üç ay önce vefat eden eşi Mediha Güzin'in yanına defnedilmiştir.

Küçük yaşlarda babasını kaybeden Ali Süha, uzun yıllar bu acıyı üzerinde taşımıştır. Bu nedenle liseye başladıktan sonra edebiyat öğretmeni Raif Bey'in de etkisiyle ilk edebî ürünlerini küçük defterlerde tutmuş (Yazar, 1938, s. 58) ve Tıbbiye yıllarında melankolik yanı ağır basan mensur şiirler

kaleme almaya başlamıştır (Karaosmanoğlu, 2021, s. 30). Ali Süha'nın eserlerinde hayatının izleri birçok yönüyle fark edilir. Babasız büyümesi hayatının en kötü tecrübelerinden birisidir. Bu nedenle eserlerinde babasızlığa bir tepki de söz konusudur. Örneğin *İkinci Gençlik* adlı romanında babasız büyüyen ve bunu kabullenmeyen, bu nedenle Tanrı'ya, dine, hayata ve ölmüş olan babasına karşı olumsuz duygular besleyen bir başkahramanla karşılaşırız. *Kaybolan Ses* adlı tiyatrosunda da babası olmayan genç bir kız vardır. Öte yandan yazarın çeşitli dergi ve gazetelerde yazmış olduğu küçük hikâyelerinde de babasız büyüyen ve bu sebeple türlü zorluklarla, tecrübesizliklerle yüzleşmek zorunda kalan erkek kahramanların olduğu görülmektedir.

Ali Süha Delilbaşı, ilk yazılarını İkinci Meşrutiyet yıllarında gündemde olan ve dönemin önde gelen yayın organları arasında gösterilen *Resimli Kitap*, *Şiir ve Tefekkür*, *Tenkid*, *Musavver Muhit*, *Eşref*, *Kanad*, *Kadın*, *Aşiyân* ve *Servet-i Fünun* gibi dergilerde yazmıştır. Kısa süre içerisinde basın yayın hayatıyla yakından alakadar olan Ali Süha, aynı zamanda *Kanad* ve *Kadın* dergilerinde de sorumlu müdür vazifesini yapmıştır.¹

Delilbaşı, Fecr-i Âti topluluğu yazarlarından. *Servet-i Fünun* dergisinin 24 Şubat 1909 tarihli 977. sayısında Fecr-i Âti Encümeni bildirisine, Yakup Kadri, Ahmet Haşim, Köprülüzade Mehmet Fuat gibi dönemin önde gelen isimleriyle birlikte imza atan sanatçılardan birisidir. Ali Süha, Fecr-i Âti'nin sanat anlayışına bağlı kalmış bir sanatçıdır. Bu nedenle *İkinci Gençlik* adlı romanında sosyal konulardan uzak, bireysel konular üzerinde durduğu görülmektedir. Yazarın mensur şiirlerinde de Fecr-i Âti'nin dil ve üslup etkileri açıkça görülür. Ayrıca bu şiirlerde sevgiliye kavuşmak, onun peşinden koşmak isteyen yahut da sevgiliye çaresizce bir şeyler anlatmaya çalışan âşıklar olduğu görülür (Yılmaz, 2023, s. 18). Ayrıca *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan hikâyelerinde de genel olarak karamsarlık ve aşk konuları ile melankolik ruh hâli hemen fark edilmektedir.

Dil anlayışı, içinde bulunduğu döneme ve bağlı olduğu toplulukların görüşlerine göre şekillenen sanatçılardan birisi olan Ali Süha Delilbaşı'nın *Servet-i Fünun*, *Kanad*, *Kadın*, *İçtihad*, *Şiir ve Tefekkür*, *Jale* ve *Aşiyân* gibi dergilerde kullanmış olduğu dil, genel olarak Fecr-i Âti döneminin havasını yansıtır niteliktedir. Yazarın bu dönemde yazmış olduğu edebî yazılarının dili, yer yer ağır, Arapça ve Farsça tamlamaların bulunduğu, yoğun bir dildir. Cumhuriyet Dönemi'nin önemli yayın organlarından biri olan Halkevleri mecmularından *Ülkü* dergisine yazdığı hikâyelerde ise günlük konuşma diline yaklaşmış bir anlatım fark edilmektedir. Nitekim, bu

¹ *Kanad* dergisinin 10 Kasım 1910 tarihli 4. sayısının sorumlu müdürü Ali Süha'dır. Aynı zamanda *Kadın* dergisinin Ağustos 1912 yılında yayımlanan sayısında "Kadının Haberleri" adlı yazıda Ali Süha, sorumlu müdür olarak tanıtılmaktadır.

hikâyelerde yer alan Anadolu'da yaşayan ve halkın içine inmiş, köylü ya da kasabalı kahramanların varlığı, yazarı daha yalın ve günlük konuşma diline yakın bir dil kullanmaya sevk etmiştir denebilir.

Ali Süha Delilbaşı'nın *Kaybolan Ses* adlı tiyatro eserinden başka, çeşitli dergilerde tiyatro ile ilgili yazdığı eleştiri, makale ve deneme yazıları da bulunmaktadır. Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro alanında yapılan yarışmalarda adı geçen jüri üyelerinden birisi olmuştur. Netice itibariyle yazara ait bu çalışmaların ve yoğun edebî birikiminin akademik ortamda paylaşılması, edebiyat tarihimiz için önem arz etmektedir.

2. Ali Süha Delilbaşı'nın Edebî Çalışmaları

Ali Süha Delilbaşı, hemen her türde eser vermiş bir sanatçıdır. *İkinci Gençlik* adlı romanı ve *Kaybolan Ses* adlı tiyatro eserinden ayrı olarak on beş çeviri esere sahip olan yazarın 1908 yılından itibaren *Aşiyân*, *Musavver Muhit*, *Şiir ve Tefekkür*, *Musavver Eşref*, *Jale*, *Servet-i Fünun*, *Tenkid*, *Kanad*, *Kadın*, *Resimli Kitap*, *İçtihad*, *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, *Ülkü Halkevleri ve Halkodaları Dergisi*, *Ülkü Milli Kültür Dergisi*, *Sanat ve Edebiyat Gazetesi* olmak üzere on beş farklı süreli yayında yazmış olduğu on dokuz hikâye, on sekiz mensur şiir, dokuz deneme, üç eleştiri, üç makale, beş tefrika hâlinde yayımlanan *İkinci Gençlik* romanı, üç hatıra, üç çeviri, bir mektup, iki şiir ve fantezi şeklinde adlandırılan üç yazısı bulunmaktadır. Çeviriler üzerinde yoğun çalışmalar yapan Ali Süha'nın, 1926-1957 yılları arasında Fransızcadan roman, hikâye, tiyatro ve makale çevirileri de vardır. Bunların yanı sıra sözlük çalışmalarına da katılmış, *Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu* adlı eseri Reşat Nuri Güntekin, İsmail Hami Danişmend ve Nurullah Ataç ile birlikte hazırlamıştır. Ayrıca 1944 yılında kendisinin hazırlamış olduğu *Türkçeden Fransızcaya Büyük Lügat ve Fransızca Kıyası ve Gayrı Kıyası Fiiller Tasrif Şekilleri ve Tam Tercümelere* adlı sözlük ve dil bilgisi çalışmaları da mevcuttur.

2.1. Mensur Şiirler

Mensur şiir, Orhan Okay'ın ifade ettiği gibi Batı kaynaklı bir tür olup; Rimbaud ve Baudelaire'in prose poetique diye adlandırdıkları şairane nesir anlamındaki kavramdan ortaya çıkmıştır (2020, s. 78). Bu türün Türk edebiyatındaki ilk örneği Servet-i Fünun Dönemi'nde görülse de Fecr-i Âti Dönemi ile birlikte mensur şiire büyük bir ilgi ve yönelme söz konusu olmuş ve birçok şair bu türde eserler vermeye çalışmıştır. Özellikle topluluğu etkileyen isimlerin başında gelen Ahmet Haşim'in, mensur şiir türünün yaygınlaşması üzerindeki etkisi büyüktür. Refik Halid Karay, Fecr-i Âti Dönemi'nde büyük bir alaka gören mensur şiir için "*mensur şiir girdabına*

kapışverişmiştik, 'oh'lu 'ah'lı sütun sütun mensureler yazan aramızda çoktu” diyerek bu türe gösterilen yoğun ilgiyi doğrulamaktadır (Aktaş, 2017, s. 16). Ali Süha Delilbaşı da Fecr-i Âti döneminde mensur şiir yazan sanatçılardan birisidir. Yakup Kadri, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları* adlı eserinde “*meğer, bazı dergilerde birkaç mensur şiiri çıkmış bir tıbbiyeli imiş*”, “*mensur şiirci Ali Süha'nın...*” (Karaosmanoğlu, 2021, s. 30, 34) şeklindeki sözleriyle Delilbaşı'nın topluluk içinde mensur şair olarak ünlendiğini dile getirmiştir. Ali Süha'nın o dönemde mensur şair olarak tanınması doğaldır. Zira sanatçının *Aşşyan, Musavver Muhit, Jale, Servet-i Fünun, Kanad, Kadın* gibi bir dönem Türk edebiyatına damga vurmuş, hatırı sayılır dergilerde onlarca mensur şiiri bulunmaktadır.

Ali Süha Delilbaşı, mensur şiirlerinde eşya, tabiat, ölüm, aşk ve kadın, kendi hayatı ve gündelik hayat gibi konuları tercih etmiştir. Eşya konulu mensur şiirlerinde eşyanın ruhu üzerinde durmuş ve kişileştirme sanatını kullanarak eşyaya, insana özgü birtakım özellikler vermiştir. Eşyanın insana has duyguları barındırıyor oluşu, yazarın eşya konulu bütün mensur şiirlerinin ortak özelliği olarak dikkati çekmektedir. “Mendil”, “Manken”, “Sokak Fenerleri” adında eşya temalı üç mensur şiiri bulunan Ali Süha, “Sokak Fenerleri” adlı mensur şiirinde sokak fenerlerinin de birer ruhu olduğunu ve insanlar gibi onların da birtakım hevesler yaşadığını, duygusallaştıklarını ve üzüntülerinin olduğunu vurgulamak istemiştir (Delilbaşı, 1912, s. 547). Ali Süha'nın mensur şiirlerinde çok sık başvurmuş olduğu konulardan biri de tabiatır. “Çiğdem”, “Hazan”, “Kamer”, “Bahar”, “İlk Yıldız” ve “Yıldızlar” adında altı adet tabiat temalı mensur şiiri bulunan Ali Süha, bu mensur şiirlerinde yukarıda isimleri verilen doğadaki bazı canlılara, insana özgü birtakım özellikler vermiştir. Tabiatın, insanların olduğu kadar diğer canlılara da ev sahipliği yaptığı hususu bu mensur şiirlerinin ortak özelliğidir. Ayrıca tabiat, yazar üzerinde büyük bir etkiye de sahiptir. Örneğin hazan mevsimi yazar üstünde olumsuz duygular yaratırken, bahar mevsimi olumlu düşünceler ve hayaller uyandırmaktadır (Delilbaşı, 1909, s. 10). Delilbaşı'nın ölüm temalı birçok yazısı vardır. Deneme, mektup ve mensur şiir türündeki yazılarında ölüme ve ıstıraba dair güzellmeler yapmıştır. Fecr-i Âti dönemi eserlerinde ve özellikle deneme, mensur şiir türlerinde çokça rastlanılan ölüm teması, o dönemdeki birçok yazar tarafından sıkça kullanılmıştır. Ali Süha ise bu konuda “Ölmüş ve Gaib Edilmiş Simalar” ve “Ölümüm” adında iki adet mensur şiir kaleme almıştır. Yazar, “Ölümüm” adlı mensur şiirini mektup tarzında düzenlemiş ve babasının ölümünün kendi üzerindeki etkisini melankolik bir üslupla ifade ederek, kendisinin de sonunda öleceğini, bu ölüm fikrinin ne kadar cazip olduğunu anlatmıştır (Delilbaşı, 1912, s. 372-373). Aşk ve kadın temalı mensur şiirler de kaleme alan Ali Süha Delilbaşı, eserlerinde bu iki konuyu çok sık işlemiştir. Hatta vermiş olduğu birçok eser, muhteva bakımından bu

konu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yazar, bu mensur şiirlerinde kadınların duygu ve düşünce dünyası üzerinde durmuş, dış dünyaya kadınların ve kadınlara âşık olan erkeklerin gözünden bakmıştır. Ayrıca Delilbaşı'nın, bu mensur şiirlerinde platonik âşıklara da rastlanılır. Kadınlar ulaşılmaması çok güç ve güzel varlıklar olarak betimlenirken aynı zamanda bu kadınların erkeklere karşı acımasız ve ilgisiz davrandığı belirtilir. “Bir Muamma-yı Ruh”, “Aşktan Evvel” ve “Genç Kızlar” olmak üzere üç adet aşk ve kadın temalı mensur şiiri bulunan Ali Süha, “Bir Muamma-yı Ruh” adlı mensur şiirinde hangi kadınlardan daha çok hoşlandığını anlatan bir erkeğin duygularını anlatır. Yazarın bu eserinde kadın, ulaşılmaması zor olması gereken bir varlıktır (Delilbaşı, 1910, s. 315-319). Ali Süha Delilbaşı'nın kendi hayatını konu aldığı mensur şiirler de bulunmaktadır. Çoğu eserinde hayatının birçok kesitine ait yansımalar fark edilen Delilbaşı'nın, küçük yaşlarda babasını kaybetmiş olmasından kaynaklanan hüznü, onun üzerinde derin izler bırakmış ve annesiyle beraber içerisinde bulunduğu çaresizlik, hemen her eserinde okuyucunun karşısına çıkan başlıca konulardan birisi olmuştur. “Nasibim” ve “Güzel Kadın” adını taşıyan mensur şiirlerinin ortak muhtevası da yazarın kendi hayatından bazı kesitler taşımaktadır. Örneğin yazar, “Nasibim” adlı mensur şiirinde, babasının ölümüyle birlikte ailesinin başına gelenleri ve abisinin de ölümü sonrasında annesinin ne tür bir çaresizlik içerisinde kaldığını birebir anlatma yoluna gitmiştir (Delilbaşı, 1910, s. 375). Yazarın gündelik duyguları konu aldığı mensur şiirleri de bulunmaktadır. Delilbaşı'nın “Her Gün” ve “Bu Sene De” adlı mensur şiirleri yukarıda daha önce tasnif edilen diğer mensur şiirleri gibi tasnif edilememiştir. Bu nedenle bu iki mensur şiir yazarın hemen her şeyden bahsettiği, belli bir tema ve konu bütünlüğünün bulunmadığı, karmaşık duygular ve gündelik düşünceler içinde olduğu mensur şiirler olarak ele alınmış ve gündelik duyguları konu alan mensur şiirler adı altında tasnif edilmiştir. Örneğin yazarın, “Her Gün” adlı mensur şiirinde bir bekleyiş içinde bulunan anlatıcıyla karşılaşılır. Ancak bu anlatıcının ne için ve ne tür bir bekleyiş içinde olduğu tam olarak anlaşılmemektedir. Bu durum bazen kendisine doğru koşan bir yolcu bazen de çölde gölgesiyle var olan hayalî bir genç kız silüetinin varlığı ve yokluğu için duyulan üzüntü şeklinde ifade edilir (Delilbaşı, 1910, s. 103).

2.2. Roman

2.2.1. İkinci Gençlik

Delilbaşı'nın roman türündeki tek eseri *İkinci Gençlik*'tir. Roman, ilk defa 15 Şubat 1912 tarihinde Kadın dergisinde tefrika edilmiştir. Bu tefrika 18 Temmuz 1912'ye kadar toplam beş sayı olacak şekilde devam etmiştir. Eser daha sonra 1923 yılında Kütüphane-i Sudi Orhaniye Matbaası'nda

neşredilmiştir. Roman dört bölümden oluşur. Bu bölümler kendi içinde ayrıca numaralandırılmıştır. Orhaniye Matbaası'nda neşredilen bu nüsha, dönemin Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır ve 88 sayfadan oluşmaktadır. Romanda ruh tahlillerinin üzerinde oldukça fazla durulmuştur. Bu durum, eseri psikolojik bir roman denemesi kategorisine eklemeyi mümkün kılmaktadır. Ali Süha Delilbaşı, birçok eserinde olduğu gibi bu romanı da eşi Mediha Güzin'e ithaf etmiştir. Roman, Beyoğlu'ndaki muayenehanesinde hastalarını bekleyen Doktor Hayrullah'ın, eski sevgilisine çok benzeyen bir kadınla karşılaşması sonucu yirmi yıl önce ayrılmış olduğu eski sevgilisiyle olan anılarını hatırlamasıyla başlamaktadır. Romanın geriye kalan kısmı ise bu ilişkiden ve ayrılıktan doğan üzüntüler ve çeşitli anılar üzerine kurgulanmıştır. Ancak üçüncü bölümün sonlarına doğru Doktor Hayrullah'ın eski sevgilisine benzeyen Bedia adındaki kadına karşılık gelen duyguları betimlenmiştir. Bedia'nın tüm müdahalelere rağmen ölmesiyle de roman sona ermiştir.

Edebî metinlerde bazen olaylar bir başka olayın içine yerleştirilerek verilir ve ilk olay sonraki olaylar için bir çerçeve vazifesi görür (Tekin, 2019, s. 71). Delilbaşı'nın bu eserinde de gerçek olay ve zamanın içerisine yerleştirilmiş başka olaylar silsilesi mevcuttur. Eserde olay örgüsünde yer tutan ve Hayrullah'ın yirmi yıl öncesine ait hatıralarından oluşan birçok vaka, geriye dönüş tekniği kullanılarak verilir. Delilbaşı'nın daha önce yazmış olduğu mensur şiirlerinde ve mensur şiir türüne yakın durum hikâyelerinde böyle bir kurgunun tasarlanmamış olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu eser, sanatçı için başarılı bir roman denemesi sayılmalıdır. Romanın sonlarına doğru yazarın tekrar aktüel zamanda bahsi geçen Bedia karakterine dönerek hayatın olağan akışını bozmaması, eserin şekillenmiş ve kendisine ait özel bir düzeni olduğunu göstermektedir. Birden fazla küçük olayın peş peşe sıralanarak ortaya çıkmasıyla meydana gelmiş bazı edebî eserler mevcuttur (Çetişli, 2016, s. 82). Delilbaşı'nın bu eserinde de Hayrullah'ın yirmi yıl önce yaşadıkları, kronolojik olarak anlatılır. Böylelikle romanda neden-sonuç ilişkisiyle birlikte bir vaka zinciri de ortaya çıkmış olur.

Delilbaşı'nın *İkinci Gençlik* adlı eserinde kişi kadrosu oldukça azdır. Bunun nedeni romanda olayların çok az yer tutmasıdır. Yaklaşık yirmi yıl önce sevdiği kadından ayrılmak zorunda kalan Hayrullah'ın yaşamış olduğu hüznün ve acının anlatıldığı romanda, genel olarak bireysel duygular işlenmiştir. Böylelikle eserde daha çok Hayrullah'ın iç dünyası ve bu dünyadan taşan bireysel ıstıraplar anlatılmıştır. Belkis ise Hayrullah'tan sonra romanın en önemli karakteri olmakla birlikte çok az yerde varlık göstermiştir. Zira o, daima Hayrullah'ın düşüncelerindedir. Bedia ise Hayrullah'ın düşüncesinde ve hayallerindeki Belkis'in bir yansıması olarak vücut bulur. Nitekim somut olarak kendisine çok az yer verilen Bedia, bir

süre sonra ölecektir. Hayrullah'ın annesi ise dindar bir kadın olarak tanıtılırken romanda ismi dahi geçmez. Bir süre sonra o da hayatını kaybeder. Romanda Hayrullah'ın duygu, düşünce ve iç dünyasına ağırlık verildiği için roman kişileri de Hayrullah'ın iç dünyasında yer bulabildikleri kadar eserde yer almışlardır.

Eserde vaka zamanı, romanın ilk satırlarında belirtildiği gibi bir eylül günü saat üç sularıdır. Hayrullah, eski sevgilisi Belkıs'a benzeyen Bedia ile ilk olarak Beyoğlu'ndaki muayenehanesinde karşılaşır ve romandaki kurgu da bu muayenehanede başlar. Dört bölümden oluşan romanın ilk bölümünde Bedia ile karşılaşmış olmanın Hayrullah'ta uyandırmış olduğu ızdıraplar anlatılırken, sonraki ikinci bölümde geriye dönüş tekniğiyle yirmi yıl öncesine gidilir. Nitekim Hayrullah'ın yirmi yıl önce Belkıs'a aşkını itiraf edip bu aşkına karşılık bulduğu günü kalbinin üzerine baltayla 21 Nisan 1307 olarak yazması ve tüm bu yaşadıklarını yirmi yıl sonra Beyoğlu'nda hatırlaması olayların yirmi yıldan fazla bir zaman dilimini kapsadığını göstermektedir.

Yazma zamanındaki edebî ekol ve teknikler de yazar üstünde belli bir tesire sahiptir (Narlı, 2002, s. 96). A. A. Mendilow bu durumu “Her romancının eseri, ister kendi zamanının meselelerini ele alsın isterse bu meselelerden fildişi bir kuleye kaçıışı temsil etsin, açıkça ve ima yoluyla yazıldığı zamanın sosyal olaylarının bir yorumudur” (Aktaran Stevick, 2021, s. 96) şeklinde açıklamaktadır. Ali Süha Delilbaşı'nın, “sanat şahsi ve muhteremdir” ilkesi etrafında şekillenen Fecr-i Âti topluluğunun bir üyesi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yazarın, *İkinci Gençlik* adlı eserini benzer ilke doğrultusunda kaleme aldığı söylenebilir. Zira eserde işlenen konu ve tema, her bakımdan Fecr-i Âti'nin ferdiyetçi sanat anlayışını ele vermektedir.

Ali Süha'nın *İkinci Gençlik* adındaki romanında mekân tasvirlerine ağırlık verilmemiştir. Çevre tasvirleri ise yok denecek kadar azdır. Bunun başlıca nedeni ise romanda Hayrullah'ın psikolojik ruh durumunun aktarımına ağırlık verilmesindedir. Kaldı ki roman boyunca devam eden olaylar silsilesi de eserde kısıtlı bir yer edinebilmiştir. Ancak romanda mekân olarak kabul edilebilecek birkaç konumdan bahsetmek de mümkündür. Örneğin Hayrullah'ın Beyoğlu'nda bulunan muayenehanesi bunlardan birisidir. Öte yandan Belkıs'ın ailesiyle yaşadığı konak da mekân olarak önemlidir. Zira Hayrullah, eve girdiğinde böyle bir yerde çalışacağı için kendisini şanslı hissetmiş ve mesleği için önemli sayılabilecek bir adım attığını düşünmüştür. Ayrıca yazar, Hayrullah'ın bu konağa gelişiyle birlikte onun hayatı ve geçimi konusunda da birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Hayrullah'ın çok lüks denilmeyecek ama kötü de olmayan yaşamına ve küçük bir eczanede çalışıyor oluşuna burada değinilmiştir. Bu konak, aynı zamanda Belkıs ve Hayrullah'ın aşk hayatının başladığı yerdir. Romanda mekân olarak dikkat

çeken yerlerden bir diğeri de Belkıs'ın fotoğrafının olduğu alanlardır. Hayrullah, bu fotoğrafı koyduğu yerleri bir ibadet alanı gibi kullanır ve bir nevi mabet alanı olarak görür. Hayrullah'ın annesiyle yaşadığı ev de önemli mekânlardandır. Hayrullah, bu evden daima kaçmıştır. Annesi varken annesinden kaçtığı bir mekân olan bu ev, annesi öldükten sonra anıların ve hüznün buluştuğu karanlık bir odaya dönüşmüştür.

Daha önce de belirtildiği gibi Delilbaşı'nın *İkinci Gençlik* romanında olaylar değil, ruh tahlilleri öne çıkmaktadır. Yazar, çoğu yerde betimlemeye gitmeyerek gündelik hayatın basit düzeni hakkında çok sınırlayıcı bazı bilgiler vermiştir. Romanda diyalog çok azdır. Bunun nedeni de yazarın, kahramanların iç dünyalarına yönelmesidir. Romanda kahramanlar sosyal meseleler üzerinde de durmazlar. Bunun yanında gündelik hayat üzerine olan konuşmalar da çok kısıtlı tutulmuştur. Romandaki kahramanların geçmişi üzerinde fazla ayrıntıya girilmemiş, sadece Hayrullah'ın tıp fakültesinden henüz mezun olduğu ve bir eczanede çalıştığı belirtilmiştir. Bilahare romanda kahramanların çevresine ve o çevreye nasıl uyum sağladıklarına yönelik hiçbir teferruat girilmemiştir.

Romanın başkahramanı olan Hayrullah, her zaman içinden konuşur, ağlar ve acı çeker. Bu iç konuşmalar, romanın bazı noktalarında okuyucuya huzursuzluk verecek kadar uzatılmış, bu kısımlarda Fecr-i Âti'nin ve Servet-i Fünun nesrinin bütün melankolik havası hissettirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda romanda hüznü anlar çoğunlukla, garip, gaib, azap, kahır, ölüm, mezar, elem, keder, aciz, zavallı, inhimiz ve zaaf gibi kelimelerle karşılık bulmuştur. Romanda üslup durağan ve statiktir. İç içe geçmiş bir anlatımdan kaçınılmış, entrika ve çatışmalara yer verilmemiştir. Hayrullah'ın iç dünyası için sığ bir anlatım kullanılmıştır. Bu nedenle romanda iç dünyasında sadece acı çeken bir Hayrullah'la karşılaşmaktadır. Onun uzun ahları, inlemeleri ve iç çekişleri metni monotonlaştırmış, böylece eserde gerçek hayatın izleri ve dönemin sosyal, siyasi, kültürel, panoraması yok sayılmıştır.

2.3. Hikâyeler

Ali Süha Delilbaşı, 1908-1957 yılları arasında birçok dergide onlarca yazı kaleme almıştır. Bu yazıların bazılarını ise hikâyeler oluşturur. Fecr-i Âti Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne kadar birçok dergide yirmiden fazla hikâyesi yayımlanan Ali Süha, Cumhuriyet'ten önce *Servet-i Fünun*, *Kanad* ve *Kadın* dergilerinde hikâyelerini yayımlarken Cumhuriyet'ten sonra *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, *Ülkü Halkevleri* ve *Halkodaları Mecmuası*, *Ülkü Milli Kültür* dergilerinde hikâyelerini yayımlamıştır.

Delilbaşı'nın hikâyelerinin genel muhtevası aşk üzerine kuruludur. Hikâyelerinin çoğu mensur şiir türüne benzemektedir. Özellikle Cumhuriyet'ten önce yazmış olduğu hikâyelerinin çoğu mensur şiir türünde kaleme alınmış gibidir. Yazarın Cumhuriyet'ten önce yazmış olduğu hikâyelerinde ağır ve süslü bir dil zaman zaman dikkati çekerken Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde, hikâyelerinde sade ve kolay anlaşılır bir Türkçe ile yazdığı görülür. *Servet-i Fünun* dergisinde yazmış olduğu hikâyelerinde yazar, anlatıcı olarak bizzat hikâyenin içerisinde yer almaktadır. Farklı dergilerde yazmış olduğu diğer hikâyelerinde ise giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin açıkça verildiği ve hâkim bakış açısının kullanıldığı fark edilmektedir. Yazarın ilk dönem hikâyelerinde belli başlı bir olay örgüsü bulunmamaktadır. Ancak Cumhuriyet'le birlikte yazmış olduğu hikâyelerinde karakterler açıkça ortaya çıkmaktadır ve hikâyelerin tamamına dağılmış bir olay örgüsü ön planda tutulmuştur. Yazarın hikâye tekniğindeki bu değişim, dönemselsel olarak ele alınmalıdır. Zira yazar, Cumhuriyet'ten önce *Fecr-i Âti*'nin sanat anlayışının etkisindedir.

Ali Süha Delilbaşı'nın yazmış olduğu ilk hikâyeler, mensur şiir ve hikâye türü arasında sıkışmıştır. Bunun nedeni ise yazarın ilk hikâyelerini lirik bir anlatımla, mensur şiir tarzına yakın bir şekilde kaleme almasıdır. Bu nedenle Ali Süha'nın Cumhuriyet'ten önce kaleme almış olduğu küçük hikâyelerini mensur şiir türüne yakın durum hikâyeleri olarak değerlendirmek gerekir. Yazarın "Bir Şehka-yı Elem", "Bir Genç Kıza", "Yalnızlık Geceleri", "Bir Ceriha", "İlk Gece" adlı hikâyeleri bu bağlamda değerlendirilebilecek eserlerdir. Örneğin yazarın, 1910 yılında *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan "İlk Gece" adlı hikâyesinde belli başlı bir olay örgüsü bulunmamaktadır ve diyaloglara yer verilmemiştir. Muhtevası ise diğer mensur şiir türüne yakın hikâyelerin muhtevasında görüldüğü gibi bir erkeğin âşık olduğu kadına uzaktan beslediği hisleri kapsamaktadır. Yazar, anlatıcı olarak bizzat hikâyenin içinde yer almaktadır. Bu hikâyede de *Fecr-i Âti*'den kaynaklanan bir etkilenme söz konusudur. Bu nedenle eserde elem, keder, mehtap, gece, karanlık gibi semboller sıkça kullanılmıştır (Delilbaşı, 1910, s. 200-203, 245-247).

Delilbaşı'nın, yazarlığının ilk dönemlerinde kaleme aldığı mensur şiir türüne yakın durum hikâyelerinden ayrı olarak olay hikâyesi kategorisinde değerlendirilebilecek eserleri de bulunmaktadır. Yazar, zamanla hikâye tekniğini geliştirip değiştirerek eserlerini belli bir olay örgüsü etrafında şekillendirmiştir. Bu bağlamda yazmış olduğu ilk hikâyesi *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan "Cüneyd'in Hizmeti" adlı eseridir. Bu hikâye yazarın Cumhuriyet'ten önce yazmış olduğu ve olay hikâyesi kategorisinde değerlendirilebilecek tek hikâyesidir. Yazarın olay hikâyeleri kategorisine dahil edilebilecek hikâyelerinde coğrafya olarak Anadolu, Bağdat, Suriye ve diğer Ortadoğu şehirleri önemli ölçüde dikkati çekmektedir. Ali Süha'nın bu

dönem hikâyelerinde dil oldukça sade tutulmuş ve Anadolu'daki Türkçenin kullanılmasına gayret edilmiştir. Hatta şehir olarak Bağdat'ta ve Arapçanın sıklıkla kullanılmış olduğu bazı şehirlerde geçen hikâyelerinde, o yörenin Türkçesiyle birlikte bazı Arapça anlatımlara rastlamak da mümkündür. Delilbaşı, olay hikâyelerinde az da olsa sosyal ve siyasi konulara değinmiş, Doğu-Batı sentezine gitmeye, Anadolu halkının örf, inanç ve kültürünü bu hikâyelerine taşımaya çalışmıştır. Yazar, ferdi bir edebiyat düşüncesinden millî bir edebiyat fikrine bu hikâyelerle geçiş yapmıştır (Yılmaz, 2023, s. 66).

Ali Süha Delilbaşı'nın olay hikâyesi kategorisinde değerlendirilebilecek hikâyeleri şunlardır: “Cüneyd'in Hizmeti”, “Celb-i Ruh”, “Bizans Hikâyeleri: Eski Ayine”, “Ehl-i Kubur”, “Kalanların Nafakası”, “Dost Namusu”, “Bir Beyzade”, “Olağan İşler”, “Misafir Hatırı”. Örneğin 1939 tarihli *Ülkü Halkevleri* dergisinde yayımlanmış olan “Ehl-i Kubur” adlı hikâyesinde köyden kasabaya at üstünde yolculuk eden iki arkadaştan bahsedilir. Bu hikâyede çevre tasvirleri ve betimlemeler ön plana çıkmaktadır. Hikâye, Anadolu'da geçerken, şehir tam olarak belli değildir. Ancak eserde geçen badal ve benzeri kelimelerden hikâyenin geçtiği yerin Tokat veya Çorum olduğu anlaşılmaktadır. Hikâyede bir ruhun mezardan kalkıp insanlara saldırmaya çalıştığına ve bir tavşanın yahut bir kadının uğursuzluk getirebileceğine inanan halkın trajikomik durumu anlatılmaktadır. Fecr-i Âti Dönemi'nde boğazdaki yalılarda ve köşklere yaşayan insanları eserlerine alan Ali Süha'nın, Cumhuriyet Dönemi hikâyelerindeki bu değişim son derece önemlidir.

Ali Süha Delilbaşı, tiyatro türüne yakın hikâyeler de kaleme almıştır. Yazarın bu hikâyeleri, tekellümi (teatral) hikâyeler olarak ele alınmalıdır. Fransızca *theatral* sözcüğünden türetilen ve kelime anlamı tiyatroya, tiyatrosal olarak değerlendirilen bu anlatım, Meşrutiyet Dönemi'nde ortaya çıkmış ve yazarın kendisini hikâyeden soyutlayarak sözü öykünün kahramanlarına bırakmayı tercih ettiği bir anlatımdan meydana gelmiştir (Yivli, 2016, s. 89). Fecr-i Âti Dönemi'nde örnekleri verilmiş olan bu tür hikâyelerde, şimdiki zamanda yaşananlar anlatılırken vaka ve zaman üzerinde durulmaz (Şen, 2022, s. 164). Bu tür hikâyeler aynı zamanda mensur şiir türüne de çok yakındır. Mensur şiir türünde çok sayıda eser veren Ali Süha'nın bu türde hikâyeler kaleme alması oldukça olağandır. Cafer Şen (2004, s. 1203-1213), *Fecr-i Âti Encümeni* adlı kitabında bu tür hikâyeleri, “Durum Hikâyesi Kutbuna Yaklaşan Teatral Anlatım Hikâyeleri” başlığı altında değerlendirmiştir. Delilbaşı'nın, durum hikâyesi kutbuna yaklaşan teatral anlatım hikâyeleri arasında sayılabilecek iki adet küçük hikâyesi vardır. Bunlar “Son Mahitap” ve “Felaketten Sonra” adını taşımaktadır. Yazarın “Son Mahitap” adlı eseri *Servet-i Fünun* dergisine yazılmış olup, tekellümi hikâye başlığı altında yayımlanmıştır. Hikâyede

anlatım, tiyatro ve öykü arasında sıkışırken öncelikle bir tiyatro eserinde olduğu gibi kahramanlar tanıtılmış, daha sonra hikâyenin geçtiği yer bir tiyatro sahnesi gibi tasvir edilerek betimlenmiştir (Delilbaşı, 1910, s. 328-331).

2.4. Tiyatro

2.4.1. Kaybolan Ses

Ali Süha Delilbaşı'nın *Kaybolan Ses* adlı tiyatro eseri ilk defa 1938 yılında Mehmet Behçet Yazar'ın hazırlamış olduğu Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı adlı kitabında yayımlanmıştır. Ancak eser daha sonra ayrı bir kitapçık olarak CHP Halkevleri Temsil Yayınları tarafından *Kaybolan Ses: Bir Perdelik Trajedi* açıklamasıyla Ankara'da 1946 yılında tekrar yayımlanmıştır. Bu tiyatro eseri, Ali Süha'nın kitap olarak yayımlanmış olan iki telif eserinden birisi olma özelliğine sahiptir.

Ali Süha'nın bu tiyatro eseri, yaklaşık olarak sekiz yıl önce eşini terk edip, başka bir kadınla birlikte yurt dışına çıkan Şefik'le, Nihal arasındaki ihanet, özlem, acı ve sevgi üzerine kurgulanmıştır. Yirmi sekiz yaşında olan Nihal, gayet lüks döşenmiş bir yalıda yaşamaktadır. Piyano çalıp, resim yapmaktadır. Entelektüel ve kültürlü kişiliğinin yanında son derece duygusal bir karakterdir. Yazarın diğer eserlerinde olduğu gibi bu tiyatrosunda da baba figürüne değinilmemiştir. Bu nedenle oyunun merkezindeki isim olan Nihal'in babası hakkında bilgi verilmemiştir. Şefik de tıpkı Nihal gibi kültürlü ve entelektüel bir kişiliğe sahiptir.

Olayın geçmiş olduğu yıl hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamazken aylardan eylül olduğu belirtilmiştir. Vaka zamanı ise iki saatlik bir zaman dilimini kapsamaktadır. Oyundaki mekân, sadece Nihal'in denize bakan odasından ibarettir. Bu odada başlayan vaka yine bu odada bitmektedir. Çok lüks bir yalı olan bu ev hakkında, Bostancı'da ve arkadaki bahçesi denizle birleşen bir köşkün deniz tarafında olduğu bilgisi verilmiştir. Evin tamamı ile ilgili bir tasvir bulunulmasa da Nihal'in odasındaki birçok ayrıntıya yer verilmiştir. Buna göre Nihal'in odası, tavanda eski zamandan kalmış bir avizeyle, XV. Louis'in tarzını gösteren eşyalarla, şöminenin önündeki fanuslu antika saat ve duvarlardaki tabiatla ilgili tablolarla birlikte bir adet piyanoyla döşenmiş eski zaman izlenimi verilen bir odadır.

Delilbaşı'nın *Kaybolan Ses* adlı bu tiyatro eserinde karakterlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir. Bu karakterler dönemin yaşayan diliyle konuşmaktadırlar. Kahramanların lüks yaşantısı, onların dil ve kültür seviyelerini de yükseltmiştir. Bu nedenle karakterlerin konuştuğu Türkçe, dönemin konuşulan Türkçesinden çok sade ve temizdir. Bunun nedeni karakterlerin kendi aralarında çok kibar bir dil ve üslupla konuşuyor

oluşlarıdır. Örneğin köşkün hanımı olan Nihal, yardımcısı Zekiye'yi çağırırken bile “Ayşe nerede kuzum sana seslenmeye mecbur oldum” yollu cümleler kurmaktadır. Eserde kahramanların kültürel zenginliği metne de yansımıştır. Bu nedenle oyunda yer yer sanatkârane bir söyleyiş tarzı hâkimdir. Oyunda bu durum, Şefik'in kendisini affettirmeye çalışırken söylediği süslü cümlelerden ve benzetmelerden fark edilmektedir. Bu durumun olumsuz etkilerinden biri ise metindeki cümlelerin gereksiz yere uzayıp gitmesidir. Oyunda yapılan betimlemelerin çoğu üç noktayla bitmekte ve cümleler yarım kalmaktadır. Bunun nedeni ise birbirini çok seven karıkocanın mutlu aşk hayatlarının ihanet nedeniyle yarım kalmasındandır. Şefik'in ortadan kaybolup sekiz yıl sonra bir anda çıkıp gelmesi, dile gelen birçok cümlenin tamamlanmamasına neden olur (Delilbaşı, 1946, s. 15). Nihal, bunca zaman içine attıklarını konuşmadığı için cümlelerini tamamlayamazken, Şefik ise cümlelerini, ne söylerse söylesin bir şeyin değişmeyeceğini bildiğinden tamamlayamamıştır (Yılmaz, 2023, s. 51).

2.5. Fanteziler

Ali Süha Delilbaşı, Fecr-i Âti Dönemi'nde yaygın bir tür olarak ilgi gören fanteziler de kaleme almıştır. Mensur şiir tarzına çok yakın olan fantezilerin, o dönem için Türk edebiyatındaki varlığı oldukça tazedir. Sanatkârane bir üslupla küçük bir olay örgüsü etrafında geliştirilen ve düşüncede şairaneliğin esas alındığı fanteziler, bu özellikleri bakımından hikâye türünden ayrılmaktadır. Mensur şiirlerinde olduğu gibi fantezilerde de ferdî ve hissî duygularla birlikte genel olarak melankolik bir ruh hâli görülmektedir. Bu tür yazılarda tabiata ve insanlardan ayrı olarak doğadaki diğer canlılara da yer verilmiştir. Delilbaşı'nın bu türde yayımlanan yazıları şunlardır: “Fantezi”, “Kafesler”, “Kurbağalar”. Yazar, “Fantezi” ve “Kurbağalar” adlı yazılarını *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlarken, “Kafesler” adlı yazısını Kadın dergisinde yayımlamıştır.

“Kurbağalar” adlı fanteziyesini Ahmet Haşim'e ithaf eden Delilbaşı, bu eserinde Ahmet Haşim'den etkilenerek kullandığı düşünülen gece, yaz gibi sözcükleri sıkça zikretmiştir. Kaldı ki fanteziyenin bazı mısraları Haşim'in O Belde şiirini hatırlatmaktadır. Ali Süha'nın bu eseri, o dönem edebî metinlerin eleştirildiği süreli yayınların başında gelen *Tenkid* dergisine de taşınmıştır. Emin Lami, “Reftar-ı Matbuat” başlıklı yazısıyla Delilbaşı'nın “Kurbağalar” ismindeki fanteziyesinden övgüyle bahsederek, yazarın yazılarını her zaman seve seve okumuş olduğunu belirtmiştir (Emin Lami, 1910, s. 14). Ali Süha, bu eserinde bir kış gecesi, penceresinin önündeki masanın başında ilham bekleyen bir şairle birlikte soğuk, yalnızlık dolu ve ebedî terennümler uyandıran bir geceyi tasvir etmektedir. Anlatıcı daha

sonra bu yalnızlık dolu gecenin ortasında kulağında hoş sedalar ve birçok ilhamlar telkin eden bir kurbağa sesi duymuştur. Anlatıcıya göre bu kurbağa, müteessir bir âşık ve kışın her türlü zorluğunu çekmek zorunda kalan talihsiz biridir. Kurbağanın duyguları üzerine yoğunlaşan yazar, daha sonra kurbağa ile insanları karşılaştırmıştır (Delilbaşı, 1910, s. 406-407).

2.6. Şiirler

Ali Süha Delilbaşı'nın yazmış olduğu çoğu eser düz yazı türündedir. Yazar, edebî kariyerine mensur şiirlerle başlamış, mensur şiirle de devam etmiştir. Mensur şiirden ayrı olarak yazdığı eserlerinde bile bu türün etkileri görülmektedir. Delilbaşı'nın şiir türünde iki adet imzası bulunmaktadır. Ancak her iki imza da farklı sayılarda yayımlanmış olan aynı şiire aittir. Bu nedenle Ali Süha'nın yazmış olduğu şiir sayısı birdir. "Aşkın Lisanı I", "Aşkın Lisanı II" olarak *İçtihad* dergisinin 215. ve 216. sayılarında iki parça hâlinde yayımlanan bu şiir, Mediha Güzin Hanımefendiye ithaf edilmiştir. Delilbaşı, bu şiirinde anlamı kapalı tutmuştur. Özellikle şiirin ilk mısralarında şiirde tam olarak ne anlatıldığı, şairin ne kastettiği belli değildir. Şiirde karşılaşılan matem, gece, harabe gibi sözcükler, şiirin muhtevastındaki melankolik duyuş tarzını açıkça göstermektedir. Şiirin ilerleyen mısralarında şairin duygularını yüklediği nesne ya da insan, taçsız, tahtsız bir sultan, bilinmeyen bir Tanrı'nın tanınmamış nebisi olarak tanımlanmıştır. Üçüncü bendin mısralarına gelince yüce gönüllü dilber şeklinde bir sevgiliden bahsediliyor gibi olunur. Ancak ilerleyen satırlardan böyle bir anlam çıkarılamamaktadır. Anlamın kapalı olduğu şiirin 215. sayıdaki son mısraları da ölüm, elem, hicran, efsun, ayrılık gibi sözcüklerle son bulmuştur.

İçtihad dergisinin 216. sayısında yayımlanan şiirin ikinci parçasında ilk parçada olduğu kadar anlam kapalılığı bulunmamaktadır. Zira bu parçada şairin muhatabının bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ilk parçadaki aşırı hassas duyuş tarzı aynen devam etmektedir. Bu parçada, şairin, bir önceki sayıda yayımlanan mısralarda dile getirdiği Tanrı ve Tanrı'nın Nebisi, sultan gibi benzetmeleri, muhatap olduğu kadını anlatmak için özenle seçtiği anlaşılmaktadır. Şair, aşk duyguları beslemiş olduğu kadına, "Ey karanlık zindanıma, doğan cennet güneşi" sözleriyle hitap etmektedir. Şaire göre kendisinin kötü bir hayatı vardır. Kadın ise karanlıklar içerisindeki zindanlara benzeyen kötü hayatına inen bir cennet güneşi ve Tanrıdır. Ancak şair, karşılık bulamayacağını düşündüğü bu kadının aşkına karşı "Ey hem kul, hem yaradan/Harabeme gelmek için nasıl indin tahtundan" diyerek sitem etmektedir (Delilbaşı, 1926, s. 4146, 4171).

2.7. Denemeler

Ali Süha Delilbaşı'nın deneme türünde yedi adet yazısı bulunmaktadır. “Zevk-i İntihar”, “Hayat” ve “Akşam” başlıklı denemeler Cumhuriyet'ten önce kaleme alınmıştır. Bu denemelerde daha çok ferdi ve hissî duygular ön planda tutulmuştur. Bu nedenle bu yazılar, çoğu yerde mensur şiir türüyle benzerlik göstermektedirler. Yazar, Cumhuriyet'ten sonra ise “Biz Neyiz”, “Bir Kahramanlık Destanı: Milli Mücadele'de Erzurum”, “Dilin Musikisi”, “Sanat ve Halkın Sesi”, “Halkevlerinde Tiyatro Meselesi” adlı denemelerini kaleme almıştır. Ali Süha'nın Cumhuriyet'ten sonraki bu denemelerinde içerik olarak bir değişikliğe gidilmiş ve Cumhuriyet dönemindeki diğer yazılarında olduğu gibi millî duygular ön planda tutulmuştur. Bu denemeleriyle birlikte yazarın sanat anlayışının büyük ölçüde değişmiş ve sanat anlayışında ferdi duyguların yerini millî duyguların almış olduğu görülmektedir. Örneğin Cumhuriyet'ten önce *Şiir ve Tefekkür* dergisinde yayımlanmış olan “Zevk-i İntihar” başlıklı denemesinde şair, çoğu mensur şiirinde görüleceği üzere büyük bir yalnızlık ve elem içindedir. Bu eserde şair, babasızlığın vermiş olduğu hüznü işlemekte, bu duyguyla yaşamının çok zor olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle eserde, yazara göre yaşamının da pek bir kıymeti ve anlamı bulunmamaktadır. Denemenin devam eden satırlarında ise benzeri bir duygu aktarımı söz konusudur (Delilbaşı, 1909, s. 3-4). Ali Süha'nın, Cumhuriyet'ten sonra kaleme almış olduğu denemelerinden biri olan “Dilin Musikisi” adlı yazısı, bir önceki denemelerinden farklı olarak tamamen millî duygularla kaleme alınmıştır. Delilbaşı, bu denemesinde, Türkçenin güzelliklerinden bahsederek, “Başka diller iştmeğe başladıktan sonra Türk dilinin o inci, pırlanta dizisinin kıymetini biraz anlamaya başlıyoruz” sözleriyle Türk dilinin âdeta inci, pırlanta madenleri değerinde olduğunu söylemektedir. Yazar daha sonra Kaşgarlı Mahmut'tan, Mevlana'ya, Ahmet Yesevi'den Oğuz Türkçesine kadar birçok konuda Türk dili ve tarihi üzerinde durmaktadır (Delilbaşı, 1947, s. 1).

2.8. Makaleler

Ali Süha Delilbaşı'nın çeşitli dergilerde yayımladığı düz yazılar arasında makaleler de bulunmaktadır. Toplamda iki adet makaleye imza atan Delilbaşı, her iki makalesini de Cumhuriyet döneminde *Ülkü Halkevleri* dergisinde ve *Sanat ve Edebiyat* gazetesinde yayımlamıştır. Her iki makale de tiyatro üzerinedir. 1935 yılında *Ülkü Halkevleri* dergisinde yayımlanmış olduğu “İbnürrefik Ahmed Nuri Sekizinci” adlı makalesinde Ahmed Nuri Sekizinci'den bahseden Delilbaşı, Ahmed Nuri'nin sanatı ve tiyatro alanındaki başarısının üzerinde durmaktadır. Yazar, Ahmed Nuri'yi daha iyi anlatabilmek için aynı zamanda Tahsin Nahid ve Namık Kemal'e de

değınmektedir. Ona göre Tahsin Nahid'de, "kuvvetli bir tiyatro muharriri kumaşı bulundurmaktadır". Daha sonra Türk tiyatrosunun yazılı ve sahne tarihine ışık tutarak, Namık Kemal'in *Vatan Yahut Silistre* adlı eserinden bahseder (Delilbaşı, 1935, s. 126-131). Yazarın bir diğerk makalesi ise "Eski Türklerde Tiyatro" adını taşımaktadır. Delilbaşı'nın bu makalesi, Sanat ve Edebiyat gazetesinde iki farklı sayıda iki parça hâlinde yayımlanmıştır. Delilbaşı, bu makalesinde, Sultan Abdülmecid'in tiyatroya olan merakından bahsederek, Türk tarihinden bazı kesitlerin hangi yazarlar tarafından nasıl kullanıldığına dair açıklamalarda bulunmaktadır. Makalenin sonlarına doğru ise Anadolu'daki köy temsil oyunlarına değinerek, bu oyunların da Türk tiyatro tarihi içinde değerdendirebileceğini söylemektedir. Makalede "Şeytan Oyunu", "Kalaycı Oyunu", "Köylü ile Şehirli", "Kadı Oyunu" vb. daha birçok oyun, köy temsil oyunlarına örnek olarak gösterilmiştir (Delilbaşı, 1947, s. 1).

2.9. Eleştiriler

Ali Süha Delilbaşı'nın dergi ve gazetelerde yayımlanmış olan yazıları arasında eleştiriler de bulunmaktadır. Yazar, eleştiri yazılarını çok erken bir tarihten itibaren kaleme almaya başlamıştır. Bu türde toplamda üç adet yazı kaleme alan Ali Süha'nın ilk eleştiri yazısı, *Aşiyân* mecmuasında yayımlanan "Temâşâ Tenkidatı: Jöntürk" adıylaadır. Ali Süha bu eleştiri yazısını, Tahsin Nahid'in *Jöntürk* adlı piyesi için yazmıştır. Delilbaşı, eleştirisinde piyesi her yönüyle ele alır. Bu nedenle yazı oldukça uzundur. Ali Süha Delilbaşı ve Tahsin Nahid, iki iyi dosttur. Yazılarını sık sık birbirilerine ithaf etmektedirler (Yılmaz, 2023, s. 133). Delilbaşı bu eleştiri yazısında da Tahsin Nahid'den ve sanatından övgüyle bahsederek, onun tiyatro alanındaki başarısına ışık tutar ve Tahsin Nahid'in edebî yönünün kuvvetli olan bir sanatçı olduğunu vurgular (Delilbaşı, 1908, s. 143-152).

Yazarın bir diğerk eleştiri yazısı ise "Uhuvvet, Adalet" ismini taşımaktadır. Delilbaşı'nın bu eleştiri yazısı, Tenkid dergisinde yayımlanmıştır. Bir önceki eleştiri yazısı olan "Temâşâ Tenkidatı: Jöntürk" adlı eserine kıyasla Ali Süha bu eleştiresinde, çok sert ve sivri bir dil kullanmıştır. Yazar, Burhaneddin Bey adındaki bir tiyatro oyuncusu ve bu tiyatroyu yazan yazara karşı çok sert eleştirilerde bulunmuştur. Piyesi oynayan Burhaneddin Bey'e "adi, oyuncak piyesleri yükseltebileceğine mi kanidir" (Delilbaşı, 1910, s. 10-11) demesi, Ali Süha'nın oyuna karşı duyduğu öfkenin bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Yazarın son eleştiri yazısı ise "Tahassüsât-ı Edebiyye: Timsal-i Aşk" başlığıylaadır. *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan yazının konusu, Cemil Süleyman'ın "Timsal-i Aşk" adlı öyküsüdür. Delilbaşı bu eleştiri yazısında, Cemil Süleyman'ın öykücüğünden övgüyle bahsederek,

hikâyenin aşk konusunu işleyen en güzel eserlerden biri olduğunu vurgulamıştır (Delilbaşı, 1910, s. 355-357).

2.10. Hatıralar

Delilbaşı, çeşitli dergi ve gazetelerde bazı hatıra yazıları da kaleme almıştır. Bunlardan ilki “Niçin Ağlamadım” başlığıyla *Ülkü Halkevleri* mecmuasında yayımlanmıştır. Ali Süha bu yazısında, Celal Sahir’in ölümünden sonraki hislerini ele alarak Celal Sahir’in ölümünün ardından neden ağlamadığını açıklamaktadır. Yazar, “Celal Sahir için Ben Celal Sahir’e kendimden çok kendisi için acıdım. İşte bunun için ölümü arkasından ağlamadım” diyerek Celal Sahir’in sevdiklerinden ve dünyadaki birçok şeyden mahrum kaldığını, bu nedenle acı çekenin kendilerinden ziyade Celal Sahir’in kendisi olduğunu ifade etmiştir (Delilbaşı, 1935, s. 296). Ali Süha’nın bir diğer hatıra yazısı ise yine *Ülkü Halkevleri* mecmuasında yayımlanan “Bir Yapıcı” başlığını taşımaktadır. Delilbaşı bu yazısında, Ankara’ya yeni geldiği yılları, bu yıllarda üstlendiği çeşitli görevleri ve Mustafa Kemal Atatürk’le ilgili olan anılarını anlatmaktadır (Delilbaşı, 1939, s. 297-298). “Fuzuli’nin Mezarı” ise yazarın bir diğer hatıra yazısıdır. Ali Süha’nın bu yazısı *Sanat ve Edebiyat* gazetesinde yayımlanmıştır. Delilbaşı, bu hatıra yazısında ise Bağdat’ın Hille kazasında memuriyet yaptığı yıllarda Fuzuli’nin mezarını ararken yaşamış olduğu birtakım olayları anlatmaktadır (Delilbaşı, 1947, s. 1-3).

2.11. Çeviriler

Ali Süha Delilbaşı’nın yayımlanmış olduğu on beş çeviri eserinden ayrı olarak dergi ve gazete sayfaları arasında kalmış olan çeviri yazıları da bulunmaktadır. Yazarın *Kanad* dergisinde bir, *Ülkü Halkevleri* dergisinde de iki adet olmak üzere toplam üç çevirisi bulunmaktadır. *Kanad* dergisindeki çevirisi, “Victor Hugo” başlığını taşımaktadır. Yazar, bu makaleyi Emile Faguet’nin *On Dokuzuncu Asır* adlı kitabından Fransızcadan Türkçeye tercüme etmiştir (Delilbaşı, 1910, s. 15-16). *Ülkü Halkevleri* dergisindeki çeviri ise “Rus Edebiyatındaki Facia: Caadaef” adıyla. Ali Süha, Nikola Briyan Şaninof’a ait olan bu eseri, Charles Qunet’den Fransızcadan Türkçeye çevirmiştir. Bir diğer çevirisi ise “Rus Edebiyatındaki Facia: Gogol ve Mişel Lermontof” adını taşımaktadır. Delilbaşı bu yazıyı da Fransızcadan tercüme etmiştir.

2.12. Mektuplar

Ali Süha Delilbaşı'nın mektup türündeki tek eseri Sanat ve Edebiyat gazetesinde yayımlanan “Suut Kemal Yetkin’e Açık Mektup” başlıklı yazısıdır. Delilbaşı'nın bu yazısı 1947 yılında yayımlanmış olup, o dönemde şairlerin ve yazarların içinde buldukları zorlu durumları Suut Kemal Yetkin’e izah ettiği bir mektuptur (Delilbaşı, 1947, s. 1-3). Suut Kemal Yetkin ise *Sanat ve Edebiyat* gazetesinde yayımlanan “Bir Edebiyatçılar Derneği” başlıklı yazısında, Ali Süha Delilbaşı'nın önemli bir konuya değinmiş olduğunu belirterek, onun bu konuda ortaya attığı fikirlere sahip çıkmış ve onu desteklemiştir (Yetkin, 1947, s. 1).

3. Sonuç

Fecr-i Âti topluluğunun temsilcilerinden birisi olan Ali Süha Delilbaşı, 1887-1960 yılları arasında yaşamış, Fecr-i Âti, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine tanıklık etmiş ve bu süreçte birçok devlet görevinde bulunmuş önemli bürokratlardan birisidir. Tıp doktorluğu, milletvekilliği, çevirmenlik vazifelerinin yanı sıra aynı zamanda yazar ve şair olan ismin çocukluk yılları, Osmanlı Devleti'nin zor şartlar altında olduğu yıllarda geçmiştir. Olgunluk döneminde pek çok siyasi olaya tanıklık etmiş olsa da Cumhuriyet'ten önce siyasi ve politik konulardan uzak kalan Delilbaşı, Cumhuriyet'le birlikte siyaset ve politikada uzun yıllar sürecek olan bir mesai harcamıştır. Nitekim, Köy Enstitüleri ve sağlık alanındaki reformlar, önemli katkılarda bulunmuş olduğu çalışmalarından bazılarıdır.

Fecr-i Âti topluluğunun sanatçılarından olan Ali Süha'nın edebî kişiliği, Fecr-i Âti Dönemi edebiyatıyla aynı çizgidedir. Yazar, uzun yıllar Fecr-i Âti'nin etkisinde kalmış, sosyal ve siyasi konulardan bağımsız bir mecrada eserlerini kaleme almıştır. Ancak Cumhuriyet Dönemi'nde bu durumun az da olsa değiştiğini fark etmek mümkündür. *Resimli Kitap, Şiir ve Tefekkür, Tenkid, Musavver Muhit, Eşref, Kanad, Kadın, Aşiyen ve Servet-i Fünun* yazarın edebî birikimini miras bıraktığı süreli yayınlardan bazılarıdır. Delilbaşı'nın bu dergilerde hikâye, mensur şiir, makale ve deneme türünde çeşitli yazıları bulunmaktadır.

Ali Süha Delilbaşı, babasını kaybetmiş olmanın acısını uzun yıllar üzerinde taşımış bir sanatçıdır. Bu nedenle eserlerinde baba figürü her zaman bir muamma olarak kalmıştır. Bu durum yazarı, hislerini en iyi yansıtıcak türlerden biri olan mensur şiire yöneltmiştir. Fecr-i Âti Dönemi edebiyatında ve özellikle o dönemin mensur şiirinde dikkati çeken melankolik duygu tarzı, uzun yıllar Ali Süha'nın eserlerinde de kendisine yer bulmuştur. Mensur şiirleri büyük beğeni toplamış olan Ali Süha, kısa sürede Fecr-i Âti topluluğunun mensur şairi olarak ünlenmiştir. Yazar, Ahmet Haşim'in açık

etkilerinin görüldüğü mensur şiirlerinde genç ve çaresiz âşıklara, insani duygular taşıyan eşya ve tabiata yer vermiştir.

Ali Süha Delilbaşı, eserlerinde aşk, özlem, ayrılık, ihanet ve ölüm gibi ortak konuları uzun yıllar korumuştur. Yazar, Cumhuriyet'ten önce bireyci ve sanat için sanat anlayışı içerisinde olmuş olsa da Cumhuriyet'ten sonra az da olsa halkçılık ve milliyetçilik gibi akımların etkisiyle daha millî bir çizgi yakalamıştır. Ancak yazarın roman, tiyatro, hikâye ve mensur şiir gibi türlerde verdiği eserlerinden hareketle daha çok şahsi duyguları eserlerine konu aldığı ve edebî şahsiyetinin bu yönde bir gelişim kazandığı görülmektedir.

Türk edebiyatında uzun bir süre adından bahsettirmiş olan Ali Süha Delilbaşı'nın *İkinci Gençlik* adlı romanı ve *Kaybolan Ses* adlı tiyatro eserinden başka 1908-1957 yılları arasında birçok dergi ve gazetede yayımlanmış olduğu edebî yazıları mevcuttur. Cumhuriyet'ten önce yazılarını çoğunlukla *Servet-i Fünun*'da kaleme almış olan yazarın, *Kanad* ve *Kadın* dergisi gibi dönemin önde gelen dergilerinde birçok yazısı yayımlanmıştır. Cumhuriyet'ten sonra ise Ankara Halkevi'nin yayın organlarından biri olan *Ülkü* mecmuasında da çok sayıda hikâye, deneme ve makale türünde yazılarına rastlamak mümkündür. Cumhuriyet Dönemi'nde yazılarını yazdığı bir diğer süreli yayın ise *Sanat ve Edebiyat* gazetesidir. Delilbaşı'nın bu gazetede Türk dili ve Türk tiyatrosu üzerine yazmış olduğu çeşitli deneme ve makaleleri de oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, yazarın, edebî kişiliği ve eserleri üzerinde durularak roman, tiyatro, hikâye, mensur şiir, makale, deneme ve hatıra gibi türlerde verdiği eser ve yazıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece çoğu yazısı dergi ve gazete sayfaları arasında kalmış olan sanatçının, edebî birikimi ortaya çıkarılmış ve elde edilen netice, edebiyat araştırmacılarının dikkatine sunulmuştur.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2017). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili-Teori ve Uygulama*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Çetişli, İ. (2016). *Metin Tahlillerine Giriş II Hikâye Roman Tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Delilbaşı, Ali S. (1908). Temâşâ Tenkîdâtı: Jontürk. *Aşiyân*. 1 (5), 143-152.
- Delilbaşı, Ali S. (1909b). Hazan. *Tenkid*. 33, 10.
- Delilbaşı, Ali S. (1909i). Zevk-i İntihar. *Şiir ve Tefekkür*. 2 (1909), 3-4.

- Delilbaşı, Ali S. (1910ç). Bir Muamma-yı Ruh. *Servet-i Fünun*. 38 (982), 315-319.
- Delilbaşı, Ali S. (1910d). Nasibim. *Servet-i Fünun*. 38 (986), 375.
- Delilbaşı, Ali S. (1910e). Her Gün. *Servet-i Fünun*. 39 (995), 103.
- Delilbaşı, Ali S. (1910f). İlk Gece. *Servet-i Fünun*. 38 (975-977), 200-203, 245-247.
- Delilbaşı, Ali S. (1910g). Son Mahitap, *Servet-i Fünun*. 39 (1007), 328-331.
- Delilbaşı, Ali S. (1910h). Kurbağalar. *Servet-i Fünun*. 38 (988), 406-407.
- Delilbaşı, Ali S. (1910n). Uhuvvet, Adalet. *Tenkid*. (1), 10-11.
- Delilbaşı, Ali S. (1910o). Tahassüsât-ı Edebiyye: Timsal-i Aşk. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*. 38 (985), 355-357.
- Delilbaşı, Ali S. (1910s). Victor Hugo. *Kanad*. (2-3-4), 15-16, 15-16, 14-16.
- Delilbaşı, Ali S. (1912a). Sokak Fenerleri. *Resimli Kitap Mecmuası*. 8 (43), 546-547.
- Delilbaşı, Ali S. (1912c). Ölümüm. *Resimli Kitap Mecmuası*. 9 (51), 372-373.
- Delilbaşı, Ali S. (1923). *İkinci Gençlik*. İstanbul: Kütüphane-i Sudi Orhaniye Matbaası.
- Delilbaşı, Ali S. (1926). Aşkın Lisanı. *İçdihad*. (215-216), 4146-4171.
- Delilbaşı, Ali S. (1935k). İbnirrefik Ahmed Nuri Sekizinci. *Ülkü Halkevleri Dergisi*. 5 (26). 126-131.
- Delilbaşı, Ali S. (1935ö). Niçin Ağlamadım. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*. 5 (26), 296.
- Delilbaşı, Ali S. (1939) Bir Yapıcı. *Ülkü Halkevleri Mecmuası*. 14 (82), 297-298.
- Delilbaşı, Ali S. (1946). *Kaybolan Ses*. Ankara: CHP Halkevleri Temsil Yayını.
- Delilbaşı, Ali S. (1947j). Dilin Musikisi. *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*. (4), 1.
- Delilbaşı, Ali S. (1947l). Eski Türklerde Tiyatro. *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*. (10-11), 1.
- Delilbaşı, Ali S. (1947r). Fuzuli'nin Mezarı. *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*. (19), 1-3.

- Delilbaşı, Ali S. (1947ş). Suut Kemal Yetkin'e Açık Mektup. *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*. (47-48), 1-3.
- Kadının Haberleri. (1328). *Kadın*. (10), 8.
- Karaosmanoğlu, Yakup K. (2021). *Edebiyat ve Gençlik Hatıraları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lami, Emin. (1910). Reftar-ı Matbuat. *Tenkid*. 3, 14.
- Narlı, M. (2002). *Romanda Zaman ve Mekân Kavramları*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 5 (7), 91-106.
- Okay, O. (2020). *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Stevick, P. (2021). *Roman Teorisi*. (Sevim Kantarcıoğlu Çev.). İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Şen, C. (2022). *Fecr-i Âti Encümeni*. Ankara: Çolpan Kitap.
- Tekin, M. (2019). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yazar, Mehmet B. (1938). *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Yetkin Suut K. (1947). Bir Edebiyatçılar Derneği. *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*. (49-50), 1.
- Yılmaz, Y. (2023). *Ali Süha Delilbaşı'nın Edebî Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi. Çankırı.
- Yivli, O. (2016). Modern Türk Öyküsünde Alt Türler. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. 70, 85-103.